

2.1 සමාජ පරිණාමය වන අයුරු (සමාජ විද්‍යාඥයන්ගේ නිර්වචන ඇසුරෙන්)

සමාජ පරිණාමය නැතහොත් සමාජ වෙනස්වීම සමාජ විද්‍යා විෂය ක්ෂේත්‍රයෙහි ඉතා වැදගත් සංකල්පයක් ලෙස සැලකිය හැකි ය. සමාජය පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් කිරීමට සිදුවන්නේ සමාජය තුළ ඇතිවන සුවිශේෂ හැසිරීම් නිසා ය. එම සුවිශේෂත්වය ගොඩනැගෙනුයේ සමාජය වෙනස්වීමට බඳුන් වීම නැතහොත් පරිණාමයට පත්වන නිසා ය. සමාජයක් පරිණාමය වීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. සමාජයෙහි ගොඩනැගෙන අලුත් තත්ත්වයන්ට ශක්තිමත් ව මුහුණදීමට වෙනස අත්‍යවශ්‍ය වේ. පරිණාමය ඕනෑම සමාජයක නියත වශයෙන් ම සිදුවන්නකි. සමාජ විද්‍යා විෂය ආරම්භ වන්නේ මෙසේ ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පරිණාමය වන, සංකීර්ණත්වයට පත්වන, සමාජය අධ්‍යයනය කිරීමට උත්සුක වීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

පහත දැක්වෙන්නේ සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කළ මුල් කාලීන සමාජ විද්‍යාඥයින් කිහිප දෙනෙකි.

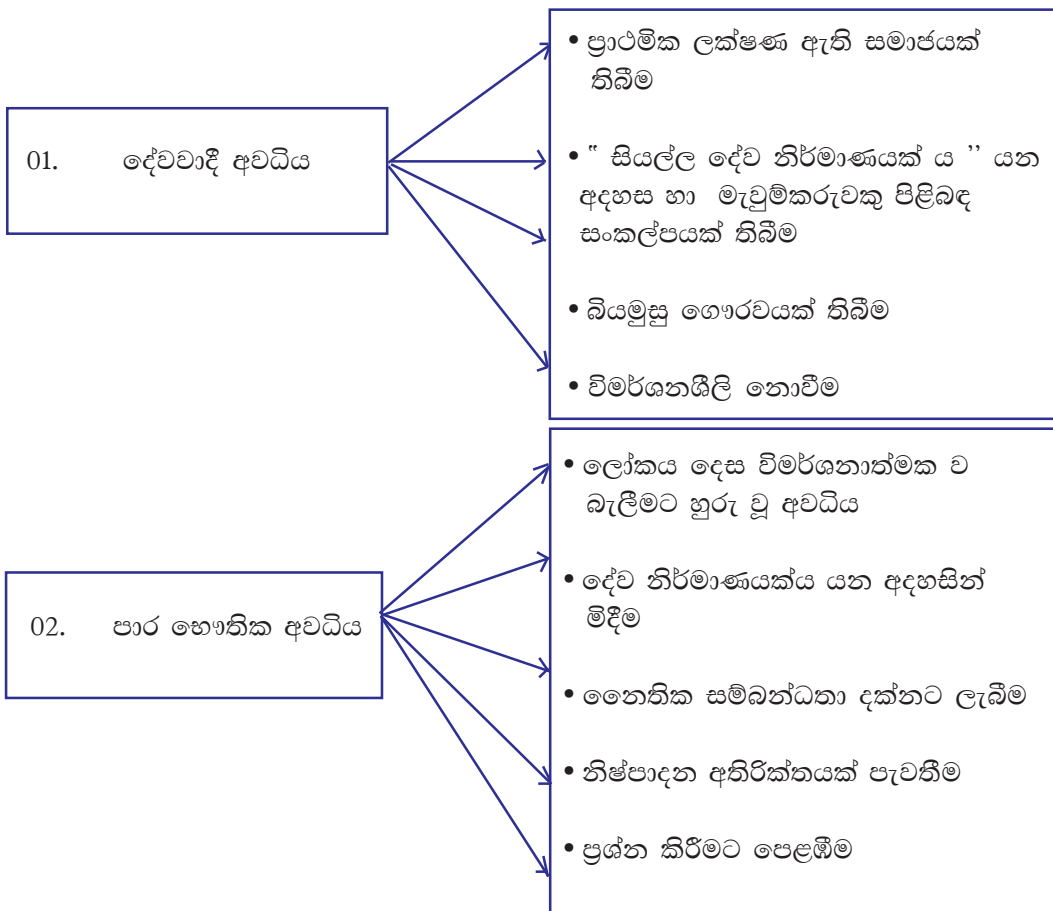
1.	ඔගස්ට් කොම්ට් (Auguste Comte)	(1798-1857)
2.	හර්බට් ස්පෙන්සර් (Herbert Spencer)	(1820-1903)
3.	එමිල් ඩුර්කයිම් (Emile Durkheim)	(1858-1917)
4.	මැක්ස් වෙබර් (Max Weber)	(1864-1920)
5.	කාල් මාක්ස් (Karl Marx)	(1818-1883)

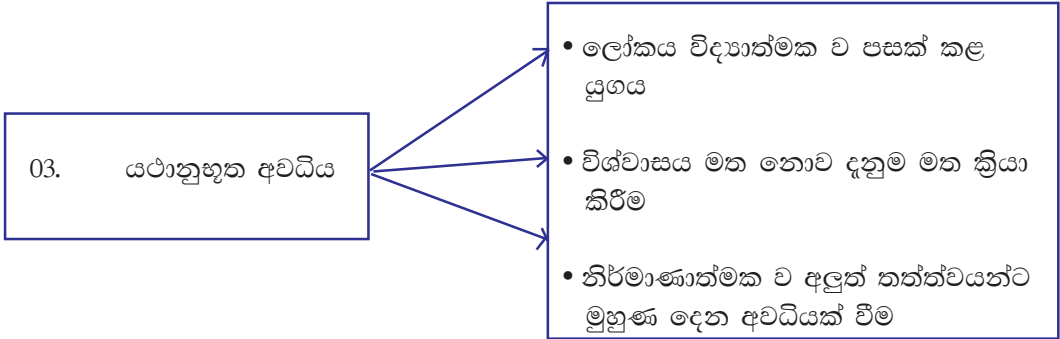
ප්‍රංශ ජාතික ඔගස්ට් කොම්ට් සමාජ පරිණාමය අවධි තුනක් ඔස්සේ සිදු වූ බව පෙන්වා දී ඇත. එහි ආරම්භක යුගය දේවවාදී අවධිය (Theological Stage) ලෙසත් දෙවැන්න පාරභෞතික අවධිය (Metaphysical Stage) ලෙසත් තුන්වැන්න යථානුභූත අවධිය (Positive Stage) ලෙසත් හඳුන්වයි.

1 රූපය
 ඔගස්ට් කොම්ට් (Auguste Comte)
 (1798-1857)

කොම්ට්ගේ සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ අදහස

මෙය සමාජ සංවර්ධනයේ අවධි තුනක් ලෙස ද හැඳින්විය හැකි ය. දේවවාදී යුගයේ තිබුණු ප්‍රාථමික සමාජ තත්ත්වය පාරභෞතික යුගයේ දී වෙනස් වන්නට විය. විශේෂයෙන් දේව ධර්මය පිළිබඳ ඉගැන්වීම මත ඒකාකාරී ස්වරූපයෙන් පැවතුණු සමාජය මේ යුගයේ දී ආකල්පමය වෙනසකට ලක්වේ. මේ වෙනස්වීම මත නව කාර්මික නැතහොත් විද්‍යාත්මක යුගයක් කරා සමාජය පරිණාමය විය. එලෙස නිර්මාණය වූ විද්‍යාත්මක යුගය යථානුභූත යුගය ලෙස කොමිටි විසින් හැඳින්වීය. මෙලෙස සමාජ සංවර්ධනයේ ගමන් මග පැහැදිලි කළ සංකල්පයක් ලෙස කොමිටිගේ ඉහත සමාජ පරිණාමීය අවධි තුන පිළිබඳ අදහස අගය කළ හැකි ය.

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ ව අදහස් දක්වන ප්‍රංශ ජාතික සමාජ විද්‍යාඥයෙකු වූ එමිල් ඩුර්කයිම් ප්‍රධාන යුග දෙකක් ඔස්සේ සමාජ පරිණාමය සිදු වූ බව කියයි. ඒ අනුව යාන්ත්‍රික ඒකාබද්ධතාව (Mechanical Solidarity) හා ඓතිහාසික ඒකාබද්ධතාව (Organic Solidarity) නැමැති සංකල්ප දෙකක් ඔහු හඳුන්වා දෙයි. පැරණි සමාජයේ ලක්ෂණ යාන්ත්‍රික ඒකාබද්ධතාව නමින් පැහැදිලි කළ ඔහු නූතන සමාජයේ ලක්ෂණ පැහැදිලි කළේ ඓතිහාසික ඒකාබද්ධතාව නැමැති සංකල්පයෙනි.

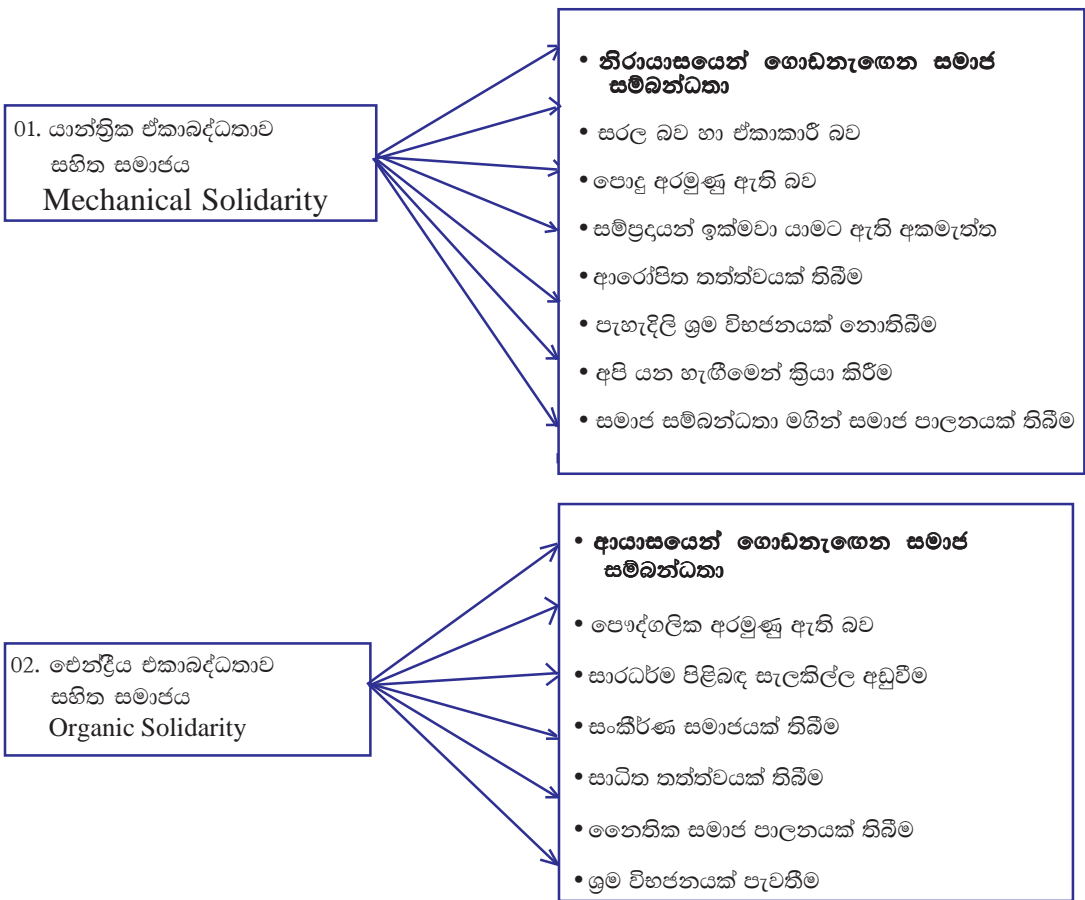

2 රූපය

එමිල් ඩුර්කයිම් (Emile Durkheim)

(1858- 1917)

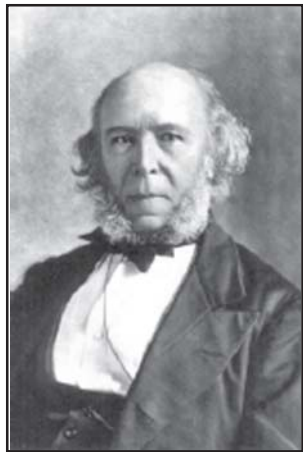
එමිල් ඩුර්කයිම් ගේ අදහස අනුව සමාජ පරිණාමය සිදු වූ ආකාරය

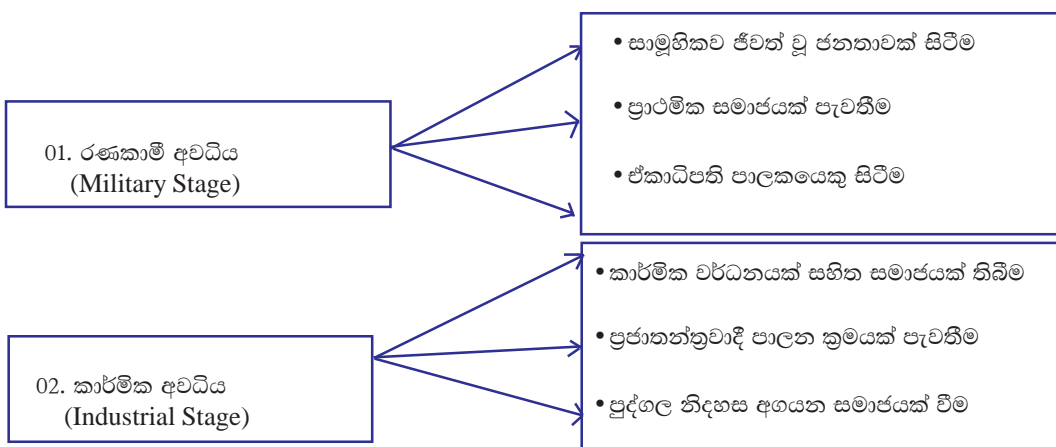
පැරණි සමාජය එකිනෙකා කෙරෙහි කෘතෘතාවක ව බැඳී තිබුණි. ඒ නිසා පොදු අරමුණු තිබුණි. එම ලක්ෂණ සහිත සමාජය යාන්ත්‍රික ඒකාබද්ධතාව සහිත සමාජය ලෙස චුර්කයිම් විසින් හඳුන්වා දෙන ලදී. එවැනි තත්ත්වයක සිට පෞද්ගලික අරමුණු මත ක්‍රියාත්මකවන නියුණු ශ්‍රම විභජනයක් සහිත කාර්මික සමාජයක් දක්වා පරිණාමය වූ බව දක්වන ඔහු එම අලුත් සමාජය චේන්ද්‍රිය ඒකාබද්ධතාව සහිත සමාජය ලෙස නම්කර ඇත. පැරණි යුගයේ සිට වත්මන් යුගය දක්වා සමාජය සංවර්ධනය වූ ආකාරය එමගින් ඉදිරිපත් කෙරේ.

හර්බට් ස්පෙන්සර් අවධි දෙකක් ඔස්සේ සමාජ පරිණාමය සිදු වී ඇති බව දක්වා ඇත.

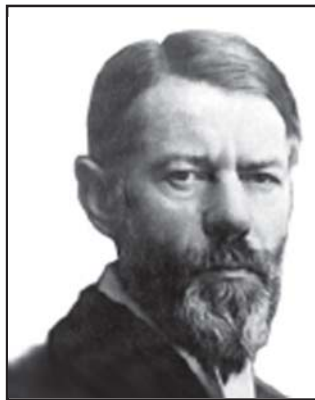
3 රූපය
හර්බට් ස්පෙන්සර් (Herbert Spencer)
(1820 -1903)

ස්පෙන්සර් දැක් වූ පරිණාමයේ අවධි දෙක පිළිබඳ අදහස

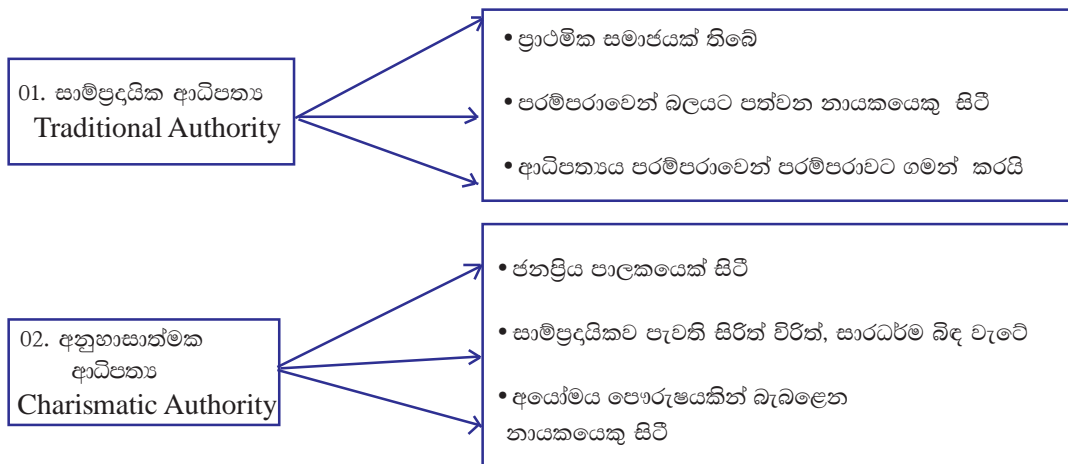

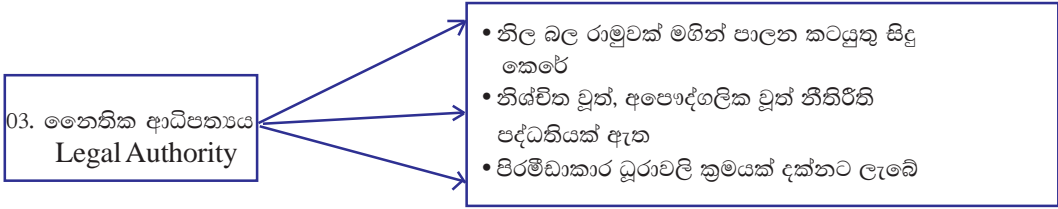
ස්පෙන්සර් විසින් පෙන්වාදෙන සමාජ පරිණාම සංකල්පය ඔස්සේ ද තහවුරු කරනු ලබන්නේ, සමාජය පරිණාමය තුළින් ප්‍රාථමික අවධියක සිට නූතන දියුණු සමාජ පරිසරයක් කරා වෙනස් වූ ආකාරයයි.

මැක්ස් වේබර් නම් සමාජ විද්‍යාඥයා සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ අදහස් ඉදිරිපත් කර තිබේ. ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ සාම්ප්‍රදායික තත්ත්වයක සිට කාර්මික තත්ත්වයක් කරා සමාජය පරිණාමය වූ බවයි. එය සිදු වූ ආකාරය ඔහු පැහැදිලි කරන්නේ ආධිපත්‍ය සංකල්පය තුළිනි. මෙම සංකල්පය ඒ ඒ යුගයේ ගොඩනැගෙන පාලන බලවේගයන් මත නිර්මාණය වන ඒවා ලෙස දැක්විය හැකි ය. ඒ අනුව ආධිපත්‍ය සංකල්ප තුනක් ඔස්සේ එම කරුණු ඔහු ඉදිරිපත් කොට ඇත.

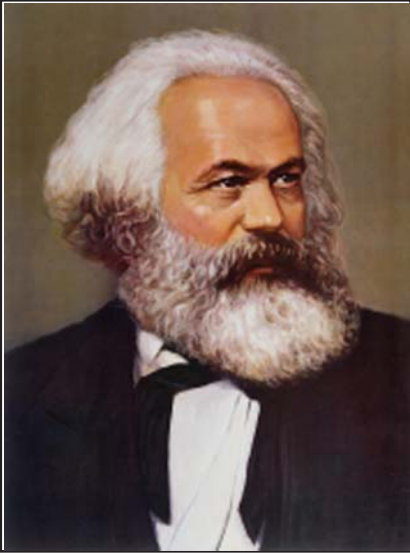
4 රූපය
මැක්ස් වේබර් (Max Weber)
(1864 -1920)

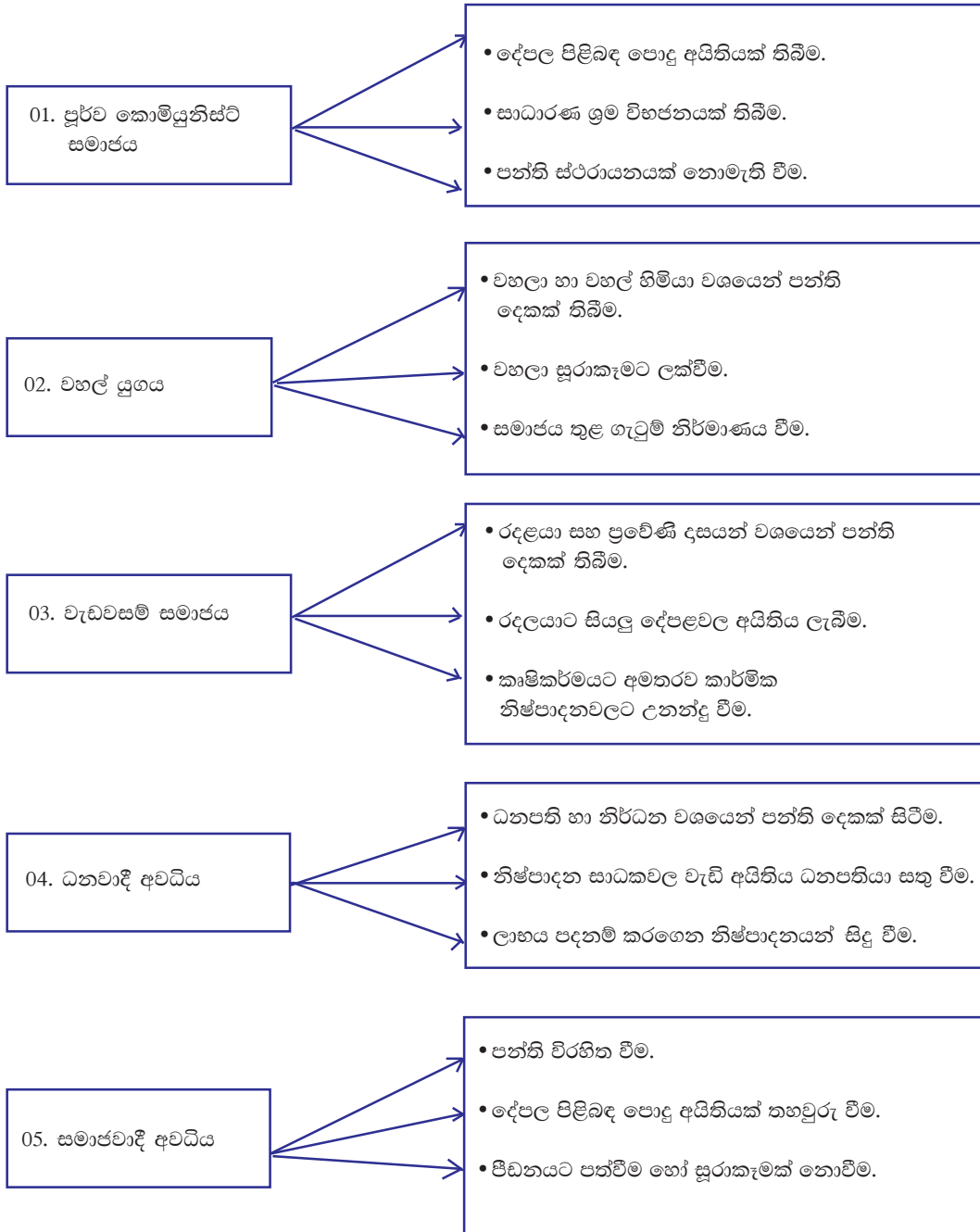
සමාජය සාම්ප්‍රදායික තත්ත්වයක සිට දියුණු ධනවාදී ක්‍රමයක් කරා වර්ධනය වන ආකාරය මොහු සිය ආධිපත්‍ය සංකල්පය උපයෝගී කරගෙන පෙන්වා දෙයි. පැරණි සාම්ප්‍රදායික සමාජයේ බලය ජනප්‍රිය, ශක්තිමත්, පෞරුෂයකින් යුත් නායකයෙකු විසින් උදුරාගැනීමත් එම පාලකයාගේ බලය බිඳ වැටී නීත්‍යානුකූල ක්‍රමවත් පාලකයෙකු බිහිවීම තුළින් නිදහස් සමාජයක් නිර්මාණය වන බවත් ඔහුගේ අදහසයි.

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ ව අදහස් දැක් වූ සමාජ විද්‍යාඥයින් අතුරින් වඩා ආර්ථිකමය සංකල්පයක් ඉදිරිපත්කර ඇත්තේ කාල් මාක්ස් බව පොදු පිළිගැනීමයි. සමාජ පරිණාමය ආර්ථික සාධක මුල්කරගෙන සිදුවන බව ඔහුගේ අදහසයි. කාල් මාක්ස් විසින් තම සමාජ පරිණාම සංකල්පය සමාජයේ පැවති යුග කිහිපයක් ඔස්සේ දක්වන ලදී.

5 රූපය
කාල් මාක්ස් (Karl Marx)
(1818 - 1883)

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ කාල් මාක්ස්ගේ අදහස

කාල් මාක්ස්ගේ අදහස අනුව සමාජය ආර්ථික කරුණු මුල් කරගෙන පන්ති දෙකක් අතර සිදු වූ ගැටුමක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විකාශනය වේ. පීඩාකාරී තත්ත්වයන්ගෙන් මිදෙමින් සමාජය යහපත් තත්ත්වයක් කරා පරිණාමය වීම ඔහුගේ අදහස් තුළින් තහවුරු වන බව පෙනේ.

සමාජයක් එහි පැවැත්මට බාධාකාරී වන තත්ත්වයන් දුරුකර ගනිමින් වඩා යහපත් තත්ත්වයක් කරා පැමිණීම සමාජ පරිණාමය තුළින් සිදුවන බව සමාජ විද්‍යාඥයන්ගේ අදහස්වලින් තහවුරු වේ. සමාජ සංවර්ධනය සඳහා පරිණාමය හෙවත් වෙනස්වීම අනිවාර්ය සාධකයක් වේ. කාල් මාක්ස් දැක් වූ පරිදි සමාජයේ යහපැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් ලෙස සමාජ පරිණාමය හඳුන්වා දිය හැකි ය.

ක්‍රියාකාරකම් 2.1.1

1. සමාජ පරිණාමය සමාජයට අවශ්‍යවන්නේ කුමක් නිසා ද?
2. ප්‍රාථමික සමාජයක ලක්ෂණ හතරක් හා නූතන සමාජයක ලක්ෂණ හතරක් දක්වන්න.
3. පාර භෞතික යුගයේ සමාජයේ ස්වරූපය පිළිබඳ කෙටියෙන් විස්තර කරන්න.
4. වැඩිවසම් යුගයේ ලක්ෂණ මොනවා ද?
5. පහත සඳහන් සංකල්ප පිළිබඳ කෙටි සටහන් ලියන්න.

- I යථානුභූත අවධිය
- II ඓතිහාසික ඒකාබද්ධතාවය සහිත සමාජය
- III සමාජවාදී සමාජය
- IV නෛතික ආධිපත්‍යය

2.2 පැරණි සමාජය නූතන සමාජය දක්වා පරිණාමය වූ ආකාරය

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ අදහස් දැක්වූ සෑම සමාජ විද්‍යාඥයකු විසින් ම ඉදිරිපත් කළ පොදු අදහස වූයේ පරිණාමය වීම නිසා සමාජය සරල ස්වභාවයේ සිට සංකීර්ණ තත්ත්වයකට පත්ව ඇති බව ය. පැරණි සමාජයේ පැවතුණේ නොදියුණු සරල නිෂ්පාදන ක්‍රමයකි. පුද්ගල වර්ගයන් ද සාම්ප්‍රදායික ස්වභාවයක් ගත් ඒකාකාරී ලක්ෂණවලින් යුතු ඒවා විය. එම සාම්ප්‍රදායික සමාජය තුළ පහළවන නව වෙනස්වීම්වලට හැඩගැසීමේ ක්‍රියාවලිය හේතුකොටගෙන පැරණි සමාජය ක්‍රමයෙන් පරිණාමයට ලක් වූ බව දැක්විය හැකි ය.

පැරණි සමාජය නූතන නාගරික සමාජය දක්වා පරිණාමය වූ ආකාරය සමාජයානුබද්ධ සාධක කිහිපයක් ඔස්සේ සාකච්ඡා කළ හැකි ය. ආර්ථික සාධකය ඉන් එකකි. පැරණි සමාජය සාම්ප්‍රදායික කෘෂි ආර්ථිකයකට හිමිකම් කියයි. කෘෂිකර්මය මුල්කරගත් පැරණි ආර්ථිකය ස්වයංපෝෂිත ව පැවතුණි. ගම තුළින් ම බොහෝ අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීම එම ක්‍රමයේ ස්වරූපයයි. තාක්ෂණයේ නොදියුණු බව නිසා අවම යැපුම් මට්ටමක් සඳහා නිෂ්පාදනය ප්‍රමාණවත් විය. පසුකාලීනව සිදු වූ විද්‍යාවේ දියුණුවත් තාක්ෂණයේ වර්ධනයත් නිසා අතිරික්ත නිෂ්පාදනයක් ඇති වූ බව පෙන්වා දිය හැකි ය. එම ආර්ථික වර්ධනය හා සමගාමීව පුද්ගල ආකල්පවල ඇති වූ වෙනස නිසා යැපුම් ආර්ථිකය, ව්‍යාපාරික ආර්ථිකයක් බවට පරිවර්තනය විය. මහා පරිමාණ ව්‍යාපාරික කෘෂිකර්මයක් සමාජය තුළ වර්ධනය විය. මහා පරිමාණ කෘෂිකර්මය සඳහා ඉඩම් කොටුකර ගැනීමෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඉඩම් හිඟයක් ඇති විය. කෘෂිකර්මයෙන් ජීවනෝපාය සලසා ගත් විශාල පිරිසක් ඉඩම් හිඟය නිසා කෘෂිකර්මයෙන් ඇත් වූ වෙනත් ජීවනෝපාය මාර්ග සොයා යාමෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ශ්‍රම සංචලතාවක් සිදු විය. කෘෂි අංශයට අමතර ව භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීමේ කර්මාන්ත අංශයක් හා බැංකු, රක්ෂණ, වෛද්‍ය, හෙද, ගුරු ආදී විශාල සේවා අංශයන් ආර්ථිකය තුළ ස්ථාපනය වන්නේ මේ ශ්‍රම සංචලතාව නිසා ය. සාම්ප්‍රදායික ගැමි ආර්ථිකය වෙනුවට කාර්මීකරණය (Industrialization) හේතු කොට ගෙන නාගරික ආර්ථිකයක් ගොඩනැගිණි. ඒ අනුව ආර්ථිකයේ වර්ධනයක් මෙන් ම ආර්ථිකය හැසිරෙන ස්වභාවයේ ද වෙනසක් දක්නට ලැබුණි. මින් පැහැදිලි වන්නේ ආර්ථික සාධකය ද පරිණාමය කෙරෙහි බලපා ඇති බවයි.

සමාජ පරිණාමයේ දී දේශපාලන සාධකවල බලපෑම ද වැදගත් වේ. පැරණි සමාජය තුළ වූයේ සරල පාලන ක්‍රමයකි. රජු පාලකයා වූ අතර ඔහුට විකල්පයක් නොතිබීම ද විශේෂ ලක්ෂණයක් විය. දේව නීතිය වැනි ආගමික ඉගැන්වීම් මූලික නීතියක් ලෙස සලකන ලදී. සිරිත් විරිත් වැනි සාම්ප්‍රදායික සංකල්ප සමාජ පාලනය සඳහා උපයෝගී කර ගැනිණි. රාජ්‍ය පාලනය සඳහා ජනතා සහභාගිත්වයක් නොවූ අතර ජනතාව සමග පාලකයාගේ සම්ප සම්බන්ධතාවක් ද නොවී ය. නූතන දේශපාලන තත්ත්වයක් ගොඩනැගෙන්නේ ආර්ථික සංවර්ධනයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. පාලකයා සතු වී තිබුණු අසීමිත බලතල ප්‍රමාණයක් ඔහුගේ ක්‍රියාකලාපයන් නැගී එන නිදහස් ආර්ථිකයේ හැසිරීමට බාධාකාරී විය. පාලකයාගේ අසීමිත බලය සීමා කිරීමෙන් නව ආර්ථිකයට ගැලපෙන පාලනයක් පවත්වා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව මත නව පාලන ප්‍රතිපත්ති හා න්‍යායන් ගොඩනැගිණි. මානව අයිතීන්ට මුල්තැන දී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය නිර්මාණය වන්නේ මේ අවශ්‍යතා මත ය. මහජන පරමාධිපත්‍යය, නීතියේ ආධිපත්‍යය වැනි සංකල්ප තුළින් නව පාලන ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක විය. ඒ අනුව පැරණි සාම්ප්‍රදායික පාලන ක්‍රම වෙනුවට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයන් බිහි වූණි. එම නව පාලන ක්‍රමය තුළ ව්‍යවස්ථානුකූලව බලතල බෙදීම වැනි ලක්ෂණ ද විය. මෙම තත්ත්වය ධනවාදී නාගරික සමාජයට ද ගැලපුනි. එමගින් පැරණි සමාජයේ සාම්ප්‍රදායික දේශපාලන සන්දර්භය වෙනස් වී නව දේශපාලන සන්දර්භයක් ගොඩනැගිණි.

සමාජ පරිණාමය හඳුනා ගැනීමට ඇති තවත් එක් සාධකයක් වන්නේ සංස්කෘතියේ වෙනස් වීමයි. ආගම, කුලය, සිරිත් විරිත්, සම්ප්‍රදායන් ආදී කරුණු පුද්ගලයාගේ සමාජ සම්බන්ධතා තීරණය කිරීමෙහි ලා පැරණි සමාජ තුළ වැදගත් විය. පැරණි සමාජයේ පැවතියේ ආරෝපිත තත්ත්වයක් (Ascribed Status) වූ බැවින් එම තත්ත්වයෙන් ඉවත්වීම අපහසු විය. මේ නිසා සිරිත් විරිත් වැනි සම්ප්‍රදායන් ආරක්ෂා කිරීමේ ප්‍රවණතාවක් පැරණි සමාජයෙහි දක්නට ලැබිණි. අධ්‍යාපනයේ හා තාක්ෂණික දැනුමේ වර්ධනයත් සමග පුද්ගලයා තුළ ඇතිවෙන විචාරාත්මක බව හේතු කොටගෙන ඇතැම් සාම්ප්‍රදායන් බිඳ වැටිණි. නව වාණිජවාදී කරගකාරී නාගරික සමාජයට ගැලපෙන පරිදි සිරිත් විරිත් හා සම්ප්‍රදායන් වෙනස්වීමකට ලක් විය. ශ්‍රීමත් හෙන්රි මේන් (Sir Henri Maine) විසින් පෙන්වා දෙනු ලබන ආකාරයට පැරණි සමාජය පැවතියේ පුද්ගලයන්ට හිමි තත්ත්වයන් (Status) මත ය. පුද්ගලයෙකුට තම තත්ත්වය සමාජ සාම්ප්‍රදායන් මගින් පවරා දී තිබිණි. එබැවින් ඔවුහු සාම්ප්‍රදායානුකූල

ජීවිතයක් ගත කළහ. එහෙත් නූතන සමාජය පදනම් වී ඇත්තේ ගිවිසුම් මත බව ඔහු කියයි. එනම් එය ලිඛිත නීතියක් මත පවතින බවයි. පැරණි සමාජය මෙහෙය වූ සාම්ප්‍රදාය, සිරිත් විරිත් හෝ සාරධර්ම පද්ධතිය වැනි සංස්කෘතික සාධක වෙනස් වී නූතන සමාජය තුළ නීතිමය සම්බන්ධතා ඇති වූ බව පෙන්වා දිය හැකි ය. කුලය වැනි සාම්ප්‍රදායික තත්ත්වයන් මෙහි දී සැලකිල්ලක් නොලබයි. ධනය වඩා උසස් ලෙස පිළිගැනේ. මෙවැනි වෙනස්කම් මත අලුත් වර්ගාධර්ම පද්ධතියක් මෙන් ම වටිනාකම් පද්ධතියක් ද නාගරික සංස්කෘතිය තුළ නිර්මාණය වේ.

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ විමසීමේ දී සමාජ සම්බන්ධතා ද ඉතා වැදගත් සාධකයකි. පැරණි සමාජයේ සමාජ සම්බන්ධතා ගොඩනැගී තිබුණේ ඉතා සරල ආකාරයකිනි. සාමූහිකත්වය පැරණි සමාජය තුළ දක්නට ලැබුණු වැදගත් ලක්ෂණයක් විය. සමාජ සම්බන්ධතා ද සාමූහික ලක්ෂණවලින් යුතු විය. පැරණි සමාජය තුළ “ මම ” යන සංකල්පයට වඩා “ අපි ” යන සංකල්පය මත ගොඩනැගුණු සම්බන්ධතා දක්නට ලැබුණි. මේ නිසා ම අන්‍යයන් පිළිබඳ හැඟීම, පරිත්‍යාගශීලී බව මෙන් ම පරෝපකාරය වැනි පොදු ආකල්ප ද මුල් කරගත් අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතා දක්නට ලැබිණි. පැරණි සමාජය සම ජාතීය කණ්ඩායමක් වීම නිසා ඔවුන් අතර හෘදයාංගම සම්බන්ධතා දක්නට හැකි විය. පැරණි ශ්‍රී ලාංකික ගොවි සමාජයේ දක්නට ලැබුණු නැකත, කයිය, පංගුව වැනි සංකල්ප එම සමාජ සම්බන්ධතාවලට උදාහරණ වශයෙන් ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

- නැකත - සියලු දෙනා එක විට එකට වැඩ කිරීමයි.
- කයිය - අත්තම් ක්‍රමය මත සාමූහික ව අන්‍යෝන්‍ය උපකාරය පෙරටු කරගෙන වැඩ කිරීමයි.
- පංගුව - උත්සාහයේ එලය සියලු දෙනා අතර යුක්ති සහගත ලෙස බෙදා ගැනීමයි.

කාර්මික සංවර්ධනය නිසා ඇති වූ යාන්ත්‍රිකරණයන් ලාභාපේක්ෂිත නිෂ්පාදන ක්‍රමයන් නිසා සිදු වූ සමාජ පරිණාමය ඔස්සේ නූතන කාර්මික සමාජය බිහි විය. එහි දී ආධ්‍යාත්මික සම්බන්ධතා බොහෝ සෙයින් වෙනස් වී ඇත. ඒ වෙනුවට නූතන සමාජය තුළ මූල්‍යමය හා තෛතික සම්බන්ධතා වර්ධනය වේ. සෑම නිෂ්පාදනයක් ම ලාභාපේක්ෂාවෙන් සිදු කරයි.

සෑම සේවයක් ම වැටුපක් අපේක්ෂාවෙන් සිදු කරයි. මේ නිසා පැරණි සමාජ සම්බන්ධතා තුළ වූ ආධ්‍යාත්මික ලක්ෂණ ඉවත් වී මූල්‍යමය සම්බන්ධතා ඇතිවේ. සිරිත- විරිත මෙන් ම සාරධර්ම තුළින් පාලනය වූ පැරණි සමාජයේ සම්බන්ධතා වෙනස් වී සංකීර්ණ වූ නෛතික සම්බන්ධතා රටාවක් නූතන සමාජයෙහි නිර්මාණය විය. මාපිය - දූදරු, ස්වාමි - භාර්යා, අසල්වැසි ආදී බොහෝ සම්බන්ධතා දුරස් වී ඇත්තේ මෙලෙස නීතිය මගින් පාලනය වන සමාජ සම්බන්ධතා ඇතිවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

අධ්‍යාපනයේ වෙනස්වීම ද සමාජ පරිණාමය පෙන්වනු ලබන සාධකයකි. පැරණි සමාජයේ අධ්‍යාපනය ආර්ථික ඉලක්කයන් සහිත එකක් නොවී ය. තම පරිසරයෙන් ලබාගත් ව්‍යවහාරික දැනුමට මුල්තැන දුන් අධ්‍යාපනයක් ඉන් ලැබිණි. විශේෂයෙන් ම සමාජානුයෝජනය තුළින් තම පරිසරයට අනුගත ව ජීවත්වීමේ කුසලතාව ලැබීම අධ්‍යාපනයේ මූලික අරමුණ වූ බව සැලකිය හැකි ය.

පැරණි ලාංකික සමාජයේ කෘෂිකර්මය සහ ඉදිකිරීම් ක්ෂේත්‍රය තුළ විශේෂ වර්ධනයක් දක්නට ලැබුණේ එකල පැවති අධ්‍යාපනයෙහි ගුණාත්මක බව නිසා ය. නූතන නාගරික සමාජයෙහි අධ්‍යාපනයට සුවිශේෂී වටිනාකමක් ලැබී ඇත. එහි දී විෂයානුබද්ධ ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යාපනයක් මෙන් ම ප්‍රායෝගික වෘත්තීය අධ්‍යාපනයක් ද අපේක්ෂා කෙරේ. පැරණි සමාජය අධ්‍යාපනයෙන් ආධ්‍යාත්මය තරණය කිරීමට වෙහෙස වූ අතර නූතන අධ්‍යාපනයෙන් විශ්වය තරණය කිරීමට වෙහෙසෙයි. නූතන සමාජය තුළ අධ්‍යාපනය මූල්‍යමය වටිනාකමක් සහිත එකකි. ඒ අනුව නූතන අධ්‍යාපනය ආර්ථික ඉලක්ක කරා ගමන් කරන උපකරණයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. අධ්‍යාපනයට නූතන සමාජයේ මූල්‍ය වටිනාකමක් ලැබීම නිසා සාරධර්මවල පරිහානියක් සිදු වී ඇත. අධ්‍යාපනයේ ඇති වූ වෙනස්කම්වල ස්වභාවය මත පැරණි සමාජය හා නූතන සමාජය වෙන්කර හඳුනාගත හැකි ය. ඒ තුළින් ද ප්‍රකට වන්නේ සමාජය ප්‍රාථමික අවස්ථාවේ සිට නූතන සමාජය දක්වා පරිණාමය වූ ආකාරයයි.

ප්‍රවාහනයේ ස්වරූපය ද සමාජ පරිණාමය පෙන්වනු ලබන තවත්

සාධකයකි. පැරණි සමාජය සීමාසහිත සම්බන්ධතා ඇති එකකි. පැරණි සමාජයේ පැවතියේ ස්වයංපෝෂිත ආර්ථිකයකි. ගමනාගමනය හෝ ප්‍රවාහනයේ දැඩි අවශ්‍යතාවයක් ද එම සමාජයට නොවී ය. නූතන සමාජයේ දැඩි ශ්‍රම විභජනයක් (Division of Labour) දක්නට ලැබේ. සමාජයෙහි අන්තර්පරායත්ත (Interdependence) බවක් දක්නට ලැබේ. වෙළෙඳපොළ අර්ථක්‍රමය මත ප්‍රවාහනය හා වෙළෙඳාම නූතන සමාජයෙහි අත්‍යාවශ්‍ය සාධකයක් විය. ප්‍රවාහනය හා ගමනාගමනය තුළින් ගම හා නගරය අතර පැවති පරතරය අඩු වී නාගරික ලක්ෂණ ගම තුළට පැමිණියේ ය. ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රයේ දියුණුව නිසා සමාජය ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වීමට ලක්වන ආකාරය නූතනයේ දක්නට ලැබේ.

ක්‍රියාකාරකම් 2.2.1

1. පැරණි සමාජය නූතන සමාජය දක්වා පරිණාමය වූ ආකාරය පැහැදිලි කළ හැකි සාධක හතරක් දක්වන්න.
2. පැරණි යුගයේ අධ්‍යාපනයේ ස්වරූපය පිළිබඳ විස්තරයක් කරන්න.
3. නූතන සමාජයේ දේශපාලනය පැරණි දේශපාලන ක්‍රමයෙන් වෙනස්වන ආකාරය පිළිබඳ කරුණු පරීක්ෂා කරන්න.
4. පහත සඳහන් සංකල්ප පිළිබඳ කෙටි හැඳින්වීම් කරන්න.

I කාර්මීකරණය

II ශ්‍රම සංචලතාව

III අන්තම් ක්‍රමය

5. පැරණි සමාජයේ හා නූතන සමාජවල සමාජ සම්බන්ධතා වෙනස් වී ඇති ආකාරය ගුරුතුමා සමග සාකච්ඡා කරන්න.

2.3 සමාජ පරිණාමය කෙරෙහි බලපාන සාධක

සමාජය පරිණාමය වීම සමාජ සංවර්ධනයක් සමග සිදුවන්නකි. ඒ සඳහා සමාජ, ආර්ථික, දේශපාලනික, මෙන් ම තාක්ෂණික සංවර්ධනය ද හේතුවේ.

සමාජ වෙනස්වීම පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කරනු ලැබූ සමාජ විද්‍යාඥයන්ගේ විවිධ මතවාද අනුව සමාජ සංවර්ධනය ප්‍රධාන අවධි දෙකකට ගොනුකර දැක්විය හැකි ය.

- * පූර්ව කාර්මික යුගය
- * කාර්මික යුගය

නූතන කාර්මික සංවර්ධනය පහළ වීමට පෙර යුගය පූර්ව කාර්මික යුගය ලෙස හඳුන්වා දිය හැකි ය. ප්‍රාථමික සරල සමාජය අයත් වූයේ මේ යුගයටයි. සිය අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීම සඳහා අත් පා වැනි ශරීරාංග හෝ ප්‍රාථමික මට්ටමේ මෙවලම් භාවිතය මේ සමාජයේ දක්නට ලැබුණි. කාර්මිකරණය සමග වර්ධනය වන වත්මන් යුගය කාර්මික යුගය වේ. යාන්ත්‍රිකරණය මේ යුගයේ විශේෂ ලක්ෂණය වූ බව පෙන්වා දිය හැකි ය. පූර්ව කාර්මික යුගයේ සිට කාර්මික යුගය දක්වා සමාජය පරිණාමය වීම කෙරෙහි බලපාන මූලික සාධක තුනක් සමාජ විද්‍යාඥයන් ඉදිරිපත් කර ඇත.

1. නවීකරණය (Modernization)
2. කාර්මිකරණය (Industrialization)
3. නාගරීකරණය (Urbanization)

මේවා සාධක වශයෙන් වෙන් වෙන් ව දක්වා ඇති නමුත් ක්‍රියාත්මක වීමේ දී එකිනෙකට අන්‍යෝන්‍ය සහසම්බන්ධතාවක් පවතින බව අවබෝධ කරගත යුතු ය.

නවීකරණය

පවතින සමාජය තුළ අලුත් තත්ත්වයක් ගොඩනැගීම නවීකරණ යයි. පරිණාමයට ලක්වීම නිසා සමාජයෙහි නිරන්තරයෙන් ම අලුත් තත්ත්වයන් ගොඩනැගේ. මෙලෙස නිර්මාණය වන අලුත් තත්ත්වයන්ට අනුව සමාජය හැඩගැසීමේ ක්‍රියාවලිය පැහැදිලි කෙරෙන්නේ නවීකරණය යන සංකල්පයෙනි. නවීකරණය මුලින් ම දක්නට ලැබෙන්නේ බටහිර යුරෝපීය සමාජය තුළ ය. යුරෝපීය සමාජය මුහුණ දුන් වැදගත් සාධක තුනක් නිසා එම සමාජයේ නවීකරණයක් සිදු වූ ආකාරය පෙන්වා දිය හැකි ය.

මාර්ටින් ලූතර් කිං (Martin Luthar King) විසින් කතෝලික පල්ලියේ ආධිපත්‍යයට එරෙහි ව ගෙන ගිය ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපාරයත් ජෝන් කැල්වින් (John Calvin) විසින් ප්‍රොතෙස්තන්තු නිකාය ආරම්භ කිරීමත් නිසා යුරෝපීය සමාජයෙහි ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපාරයක් ඇති විය. ආගමික ඉගැන්වීම් මත මානසික වශයෙන් සිරකර තිබුණු සමාජය ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණයන් හේතුවෙන් අලුත් තත්ත්වයකට පරිවර්තනය වීම නවීකරණය කෙරෙහි බල පෑ එක් සාධකයකි.

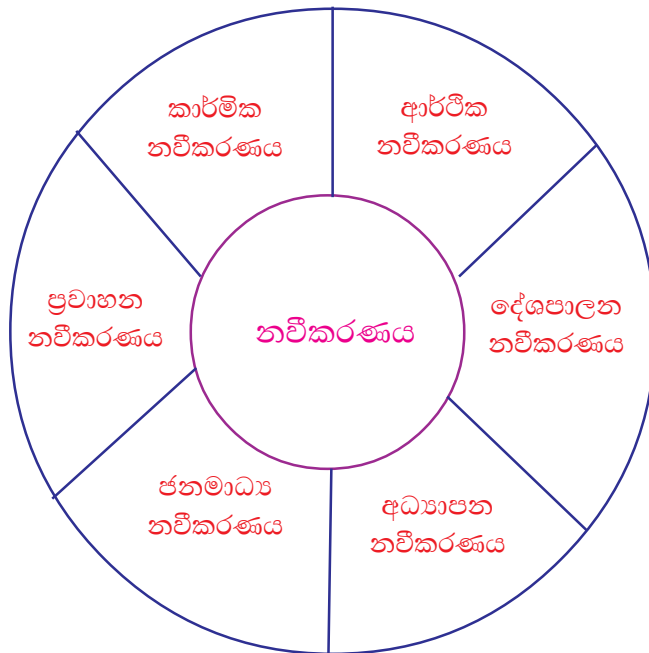
දහසයවන හා දහත්වන සියවස්වල එංගලන්තය මුල්කරගෙන සිදු වූ නව සොයාගැනීම් හා නිපදවීම හේතුවෙන් ගෙන කාර්මික ක්ෂේත්‍රයේ විශාල දියුණුවක් ඇති විය. විද්‍යා පුනරුදය නිසා ඇති වූ මේ තත්ත්වය කාර්මික විප්ලවය නමින් හැඳින්වේ. පුද්ගල චින්තනයේ මෙන් ම ක්‍රියාකාරීත්වයේ ද නවීකරණයක් සිදු වීම සඳහා කාර්මික විප්ලවය හේතු විය. කාර්මික විප්ලවය හේතුවෙන් එක් අතකින් පුද්ගල ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ යාන්ත්‍රික බවක් නිර්මාණය වූ අතර සමාජ සම්බන්ධතා හා වර්ගවන්ති වෙනසක් එමගින් ඇති වූ බව පෙනේ. අලුත් ආකාරයෙන් සිතන, ක්‍රියාකරන සමාජයක් එමගින් බිහි වූ බව පෙනේ. මේ අනුව නවීකරණය සඳහා බලපෑ දෙවන සාධකය කාර්මික විප්ලවයයි.

ක්‍රි.ව. 1789 දී ප්‍රංශයේ වැඩවසම් රාජ්‍ය පාලනය බිඳ දමා ලිබරල්වාදී ධනේශ්වර පාලන ක්‍රමයක් ඇති කරගන්නා ලදී. සාම්ප්‍රදායික වැඩවසම් දේශපාලන බැඳීම්වලින් කොටු වී සිටි ජනතාව නිදහස මුල්කරගත් අලුත් දේශපාලන සංස්කෘතියකට මාරුවීම මේ හේතුවෙන් සිදු විය. සාම්ප්‍රදායික සමාජයෙන් ඉවත් වී සමාජය නවීකරණය වීම සඳහා ප්‍රංශ ආණ්ඩු විප්ලවය

හේතු වූ බව සමහර ඉතිහාසඥයන් විසින් සඳහන් කරනු ලැබේ.

මේ කරුණු තුන ඔස්සේ සිදු වූ නවීකරණය නිසා ලෝකයේ රටවල් රැසක් විශාල පරිවර්තනයකට ලක් වූ බව පෙන්වා දිය හැකි ය. මුලින් යුරෝපීය රාජ්‍යයන් ද, පසුව අන්‍ය කලාපවල රාජ්‍යයන් බොහෝ ගණනක් ද, සංවර්ධිත රාජ්‍යයන් බවට පත්වූයේ නවීකරණයට සාර්ථක ලෙස මුහුණ දුන් බැවිණි. උගත සංවර්ධිත රටවල් ද සිය සංවර්ධන ඉලක්ක කරා ගමන් කිරීමට උත්සාහ දරන්නේ නවීකරණයේ උදව්වෙනි. පහත රූප සටහනේ දැක්වෙන ආකාරයට විවිධ අංශ ඔස්සේ නවීකරණය සමස්ත සමාජය තුළ ම ක්‍රියාත්මක වේ.

නවීකරණයේ අංශ

කාර්මිකරණය

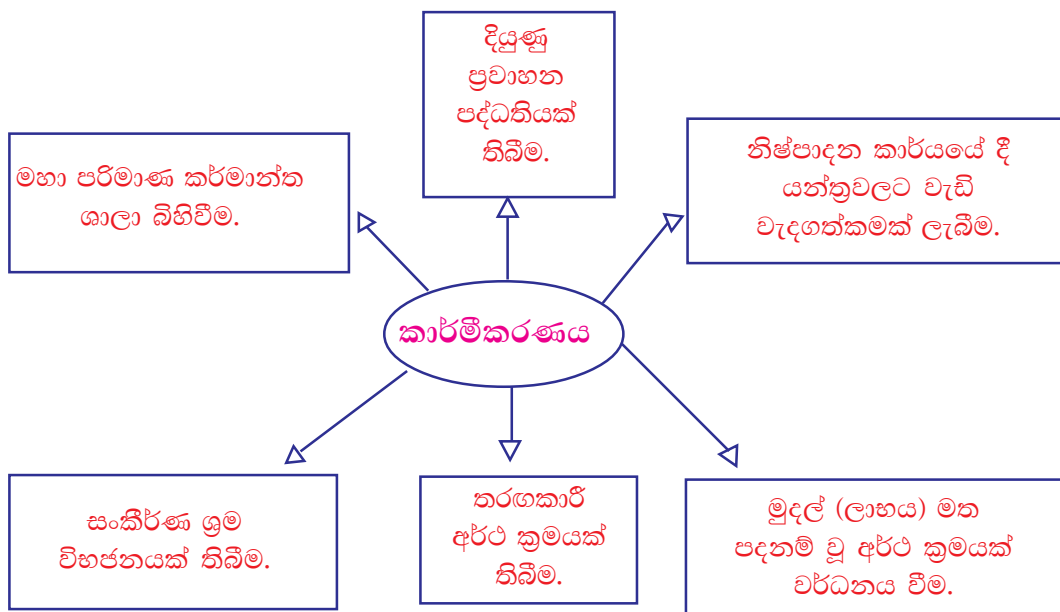
දහසයවන හා දාහත්වන සියවස්වල යුරෝපීය සමාජය තුළ සිදු වූ විද්‍යාත්මක සොයාගැනීම් නිසා ඇති වූ කාර්මික විප්ලවය මුලුමහත් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය ම නවීකරණයට ලක් කළේ ය. ජේම්ස් වොට් ගේ වාෂ්ප බල යන්ත්‍රයත්, ජෝර්ජ් ස්ටීවන්සන්ගේ දුම්රිය ඇන්ජම සොයා ගැනීමත්

නිෂ්පාදන හා ප්‍රවාහනය සම්බන්ධයෙන් අලුත් ප්‍රවණතා රැසක් ඇති කළේ ය. රෙදි විවිමේ යන්ත්‍රය, කපු කැටීමේ යන්ත්‍රය, ජල ඉසිනය ආදී යන්ත්‍ර රැසක් බිහි විමෙන් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ කාර්මික මෙවලම් වලට වැඩි වැදගත් කමක් ලැබිණි. සරල වශයෙන් දැක්වුවහොත් නවීකරණය යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ එම තත්ත්වයයි.

කාර්මිකරණය නිසා හස්ත කර්මාන්ත වශයෙන් පැවති ගෘහ කර්මාන්ත, මහා පරිමාණ කර්මාන්ත බවට පත් විය. කාර්මිකරණය මගින් මහා පරිමාණ කර්මාන්ත පහළ වීමත් සමග විශාල අතිරික්ත නිෂ්පාදනයක් ලැබීම නිසා දියුණු වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් බිහි විණි. ඒ සමගම සාම්ප්‍රදයික ආර්ථික දැනුම හා තාක්ෂණය වෙනුවට නව ව්‍යාපාරික ඥානයක් ආදේශ විය. තරඟකාරී ලෙස වෙළෙඳපොළ ආක්‍රමණය කිරීමටත්, ලාභය මත ක්‍රියාත්මක වූ වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් පැවතීමත් නිසා සාම්ප්‍රදයික සමාජ ආර්ථික ක්‍රමය බිඳ වැටුණි. ඒ වෙනුවට නවීන විද්‍යාත්මක දැනුමට මුල්තැන දෙන සමාජ ක්‍රමයක් නිර්මාණය විය. මේ නිසා මානව ශිෂ්ටාචාරය වෙනස් කිරීමට කාර්මිකරණය හේතු වූ බව පෙන්වා දිය හැකි ය.

පහත රූප සටහන අධ්‍යයනය කිරීමෙන් කාර්මිකරණයේ මූලික ලක්ෂණ පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට හැකිවෙනු ඇත.

කාර්මිකරණයේ මූලික ලක්ෂණ

නිෂ්පාදනය ලුහු කරමාන්තවලට පමණක් සීමා වූ පැරණි නිෂ්පාදන රටාව කාර්මීකරණයත් සමග මහා පරිමාණ නිෂ්පාදන රටාවකට පරිවර්තනය වූ ආකාරය පෙනේ. එසේ ම ශ්‍රම සුක්ෂම නිෂ්පාදන ක්‍රමය ප්‍රාග්ධන සුක්ෂම නිෂ්පාදනයක් ලෙස වර්ධනය වූ ආකාරයක් ද දක්නට ලැබේ. කාර්මික දියුණුවත් සමග ප්‍රවාහන ක්‍රමවල දියුණුවක් ඇති විය. වෙළෙඳපොළෙන් කර්මාන්ත සඳහා ශ්‍රමය ලබාගැනීම පහසුකරලීම සඳහා ප්‍රවාහන ක්‍ෂේත්‍රයේ වර්ධනය හේතු විය. අඩු පිරිවැයකින් වැඩි නිමැවුමක් ලබාගැනීමට කාර්මීකරණය නිසා හැකි වූ බැවින් උපරිම ලාභ ලැබිය හැකි නිෂ්පාදනයන් බිහි විය. එනිසා ආර්ථිකයේ තරඟකාරීත්වය ද වර්ධනය විය. කාර්මීකරණය හේතුවෙන් වැඩ බෙදාගැනීම නැතහොත් ශ්‍රම විභජනය සංකීර්ණ තත්ත්වයට පත්විය. මෙලෙස කාර්මීකරණය හේතුකොටගෙන සමාජය තුළ විශාල වෙනස්වීමක් සිදු වී ඇති බව පැහැදිලි ය.

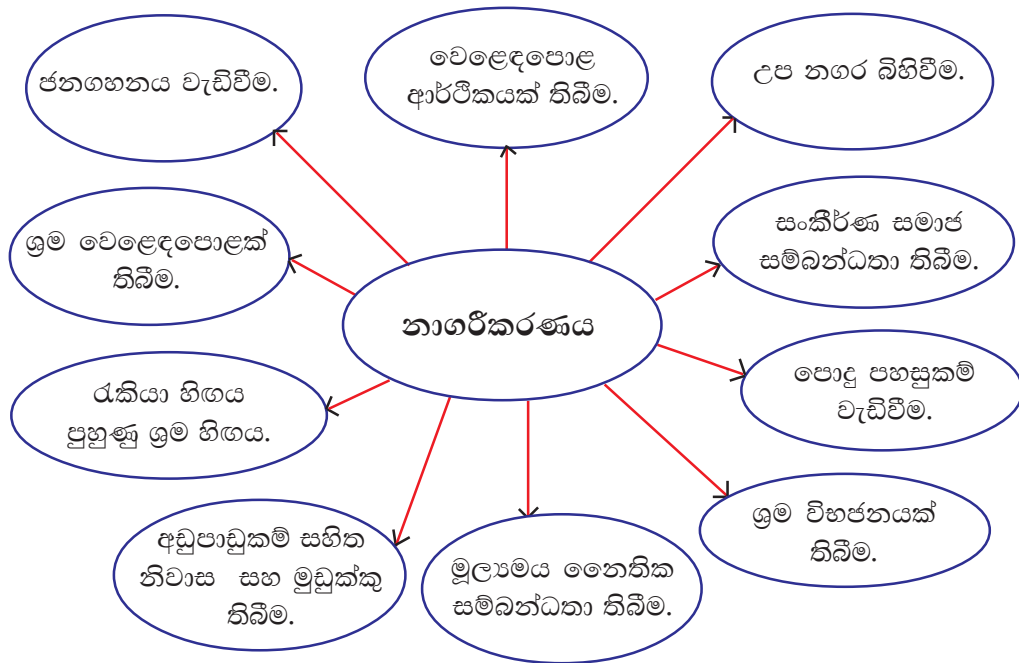
නාගරීකරණය

සමාජ විද්‍යාඥයන් පෙන්වා දී ඇති පරිදි සමාජ වෙනස් වීමේ තවත් ප්‍රධාන කාරකයක් වශයෙන් නාගරීකරණය හඳුන්වා දිය හැකි ය. නව නගර බිහිවීමත්, පවතින නගර සීමා වඩාත් පුළුල් වෙමින් සංකීර්ණ නගර නිර්මාණය වීමත් නාගරීකරණය නමින් හැඳින්වේ. කාර්මීකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බොහෝ කාර්යයන් පහසුවෙන් හා කෙටි කාලයක් තුළ ඉටුකර ගැනීමට යාන්ත්‍රිකරණය නිසා මග පෑදිණි. එමගින් මානව ශ්‍රමයේ අවශ්‍යතාවය අතිරික්ත විය. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කෘෂිකර්මයෙහි නියැළී සිටි විශාල පිරිසකට තම ජීවනෝපාය අහිමි වූයේ මෙකී යාන්ත්‍රිකරණය නිසා ය. මෙම තත්ත්වය මත ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල සිටි විශාල ශ්‍රම හමුදාවක් පිටතට තල්ලුකරලීමේ ප්‍රවණතාවක් දක්නට ලැබිණි. කාර්මීකරණයේ ම ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මහා පරිමාණ කර්මාන්ත බිහි විය. ඒවායේ විශාල ශ්‍රම වෙළෙඳපොළක් ද නිර්මාණය විය. එම ශ්‍රම වෙළෙඳපොළට නව ශ්‍රමිකයන් ඇදගැනීමේ ප්‍රවණතාවක් ද ඇති වේ. මේ ප්‍රවණතා දෙක නිසා කාර්මික ප්‍රදේශවලට විශාල ජනතාවක් ඇදී ආවේ ය. මෙලෙස විශාල ජන සංඛ්‍යාවක් කේන්ද්‍රගත වීමත්, වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් බිහිවීමත්, කර්මාන්තශාලා ඇතිවීමත්, යටිතල පහසුකම් වර්ධනයවීමත් හේතුවෙන් සංකීර්ණ නාගරික ප්‍රදේශයන් නිර්මාණය විය. නාගරීකරණය ලෙස දක්වන්නේ ඒ ආකාරයෙන් සංකීර්ණ නගර බිහිවීමේ ක්‍රියාදාමයයි. අද වන විට බොහෝ නාගරික ප්‍රදේශ පුළුල්වීමේ ක්‍රියාවලිය පාලනය කිරීමේ අපහසු

තත්ත්වයකට වර්ධනය වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ නගර තුළ ඇති පැල්පත් ජනාවාස, විවිධ අපවාර ක්‍රියා, විදි දරුවන්ගේ ප්‍රශ්න, අපරාධ ක්‍රියා ආදී තත්ත්වයන් පාලනය කිරීම අපහසු වී තිබීම එයට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

පහත රූප සටහනේ නාගරීකරණය නිසා ඇති වන වෙනස් වීම් කිහිපයක් දක්වා ඇත.

නාගරීක සමාජයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණ

නාගරීක ප්‍රදේශවල ජනගහනය වැඩිවීමත් ඔවුන් විවිධ සංස්කෘතික කණ්ඩායම්වලට අයත් වීමත් නිසා නාගරීක ප්‍රදේශ සංකීර්ණ ස්වභාවයක් දක්වයි. අපේකම වැනි හැඟීම් ඔවුන් තුළ නැත. සම්බන්ධතා නෛතික ඒවා වේ. නගර පුළුල් වීමත් සමඟ උප නගර බිහිවීම දක්නට ලැබේ. අඩුපාඩු සහිත මුදුක්කු නිවාස බහුල වන අතර අපවාර ක්‍රියා ද වර්ධනය වේ.

දියුණු ශ්‍රම වෙළෙඳපොළක් තිබීම නිසා රැකියා සුලභවන අතර ආදායම් මාර්ග ද බහුල වේ. පොදු පහසුකම් වර්ධනය වී ඇති බැවින් වඩා පහසු ජීවිත

ගත කිරීමේ අවස්ථාව ද ලැබේ. අධ්‍යාපනය සෞඛ්‍ය වැනි පහසුකම් ද දියුණු මට්ටමක පවතී. නාගරික ප්‍රදේශ තුළ මෙවැනි ප්‍රබලතා මෙන් ම දුබලතා ද දක්නට ලැබේ.

ක්‍රියාකාරකම් 2.3.1

1. සමාජ පරිණාමය සඳහා බලපානු ලබන සාධක තුනක් දක්වන්න.
2. නවීකරණයේ අංග හතරක් දක්වන්න.
3. කාර්මීකරණයේ ලක්ෂණ හතරක් සඳහන් කරන්න.
4. නාගරික සමාජයේ යහපත් ලක්ෂණ හා අයහපත් ලක්ෂණ ලැයිස්තුගත කරන්න.
5. නවීකරණය හික්ෂු සමාජයට බල පා ඇති ආකාරය නිදසුන් සහිතව පැහැදිලි කරන්න.

2.4 සමාජ පරිණාමය කෙරෙහි බුදුදහමේ බලපෑම

පරිණාමය හෙවත් වෙනස්වීම බුදුදහමින් හඳුන්වා දෙනු ලබන්නේ අනිත්‍ය සංකල්පයෙනි. ලොව ඇති ජීව අජීව සියලු දේ අනිත්‍ය ලක්ෂණයට යටත් ය. මේ අනුව පුද්ගලයා හා ඔහුගේ සම්බන්ධතා මත නිර්මාණය වන සමාජය ද වෙනස් වන බව පැහැදිලි ය. සමාජයක වෙනස්වීම ක්‍රමික විකාශනයක් මගින් සිදුවේ. සමාජය ක්‍රමිකව වෙනස්වීම මගින් සංකීර්ණත්වයට පත්වේ.

සමාජ පරිණාමය පිළිබඳ ව කරුණු විමසීමේ දී අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය විශේෂයෙන් වැදගත් ය. සමාජයේ ප්‍රභවය, විකාශනය, දියුණුව, හා පිරිහීම, මෙන්ම රාජ්‍යයේ පහළවීම, සමාජයෙහි බෙදීම් හා මිනිසාගේ සමාජ තත්ත්වය පිළිබඳ ව නව්‍ය අර්ථකතනයන් යථෝක්ත සූත්‍රයේ දක්නට ලැබේ. එම සූත්‍රයට අනුව ආහස්සර බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් පෘථිවියට පැමිණි බඹලෝ වාසීන් විසින් පෘථිවියේ රස අනුභව කරන ලදී. එම රසයට තණ්හාව ඇති කරගැනීමෙන් ඔවුන් තුළ වූ දිව්‍යමය ලක්ෂණ ඉවත් ව ගොරෝසු ශරීර ඇති වූ බව අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ සඳහන් වේ. පෘථිවි වාසීන් තුළ තණ්හාව පහළවීම නිසා හටගත් මද, මාන, රාග ආදී කෙලෙස් නිසා කර්කශ ශරීර ඇති වූවා පමණක් නොව ස්ත්‍රී පුරුෂ බව ද ඇති වූ ආකාරය දැක්වේ.

සමාජ පරිණාමය හා සම්බන්ධවන ස්ථර බෙදීම බමුණු මතයට අනුව සිදු කෙරුණි. බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන වර්ණයන් හෙවත් කුල හතරකට සමාජය බෙද දක්වා ඇත. බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම් වලට අනුව බමුණන් මහා බ්‍රහ්මයාගේ මුඛයෙන් ද, ක්ෂත්‍රියන් බාහුවෙන් ද, වෛශ්‍යයන් කලවා වලින් ද, ශුද්‍රයා දෙපතුල් වලින් ද උපන්නේ ය. සමාජයේ මෙවැනි කුල ඇතිවීම සඳහා හේතු වූ කරුණු පිළිබඳව විග්‍රහයක් බුදු දහමේ අඩංගු වේ. ඒ අනුව සමාජයේ වූ පස් පව් ආදී දුශ්චරිතයන්ගෙන් ඇත් ව උතුම් පිරිසිදු ජීවිතයක් ගත කළ පිරිස බමුණන් බවට පත් වූ බව දැක්වේ. පුද්ගලයා කුලය අනුව බමුණකු වන බව බමුණු මතය වුව ද බුදු දහමට අනුව බමුණා ලෙස හැඳින්විය හැක්කේ උතුම් ඇවතුම් පැවතුම් ඇති අය වන බව වසල සූත්‍රයේ සඳහන් වේ.

න ජව්‍යා වසලො හොති
 න ජව්‍යා හොති බ්‍රාහ්මණො
 කම්මනා වසලො හොති
 කම්මනා හොති බ්‍රාහ්මණො

“ කෙනෙකු උපතින් වසලයෙකු නොවන්නේ ය. උපතින් බ්‍රාහ්මණයෙකු නොවන්නේ ය. කෙනෙක් තමා කරන පවිටු ක්‍රියාවෙන් වසලයෙක් වන්නේ ය. කෙනෙක් තමා කරන යහපත් ක්‍රියාවෙන් බ්‍රාහ්මණයෙක් වන්නේ ය. ”

සමාජය තුළ වර්ධනය වූ සොරකම්, අපරාධ, ආදී වැරදි කරන්නවුන්ට දඬුවම්

කිරීම සඳහාත් එවැනි තත්ත්වයන්ගෙන් සමාජය ආරක්ෂාකර ගැනීම සඳහාත් මහජන සම්මතයෙන් පාලකයෙකු නැතහොත් රජෙකු පත්කර ගැනීමේ පාලනය කරන්නා යන අදහසින් ධනික නැතහොත් ක්ෂත්‍රිය නමින් එම කුලය හැඳින්විය. රට පාලනය කිරීමට පාලකයෙකුගේ අවශ්‍යතාව ඇති විම ක්ෂත්‍රිය කුලය බිහිවීමට හේතුව ලෙස දැක්විය හැකි ය. කෘෂිකර්මය, කර්මාන්ත, වෙළෙඳාම ආදී රටේ වැදගත් ආර්ථික කටයුතුවල නිරත වෙමින් කාමහෝගී ගෘහීය ජීවිතයක් ගත කළ පිරිස වෛශ්‍යය නමින් හැඳින්වේ. රටේ ආර්ථික සංවර්ධනයට ඔවුන්ගෙන් විශාල දායකත්වයක් ලැබුණි. මිනී වැළලීම, කසල ඇදීම ආදී සමාජයේ පහත් යැයි සම්මත කාර්යයන් සිදුකළ ජනතාව ශුද්‍ර නමින් හැඳින්වුණු බව බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙහි දක්වා ඇත.

මේ සමාජ කුල හතර බ්‍රහ්ම නිර්මාණයකි. එම අදහස බුදුදහමින් ප්‍රතික්ෂේප විය. උත්පත්තියෙන් නොව පුද්ගල යහපැවැත්ම මත සමාජ පන්තිය තීරණය විය යුතු බව බුදු දහම පැහැදිලි කළේ ය. ඒ අනුව ශීලය පදනම් වූ නව සමාජ පන්ති ක්‍රමයක් යෝජනා වූ අතර භික්ෂු භික්ෂුණී, උපාසක, උපාසිකා යන සිව්වනක් පිරිස වතුර්වර්ණ වෙනුවට ආදේශ විය.

කුටදන්ත සූත්‍රයට අනුව මිනිසා පංචශීලය, අෂ්ටාංගික ශීලය, දසශීලය ආදී ශීල ප්‍රතිපත්තියේ භික්ෂීම උතුම් ම යාගය නැතහොත් පූජාව ලෙස දක්වා ඇත. සියලු සතුන් මරා විශාල ධනයක් විනාශ කොට යාග පවත්වනවාට වඩා සිල් රැකීම ආදී ප්‍රතිපත්ති දැරීමත් යටත් පිරිසෙයින් එක් සිල්වතෙකුටවත් දන් දීමත් මහානිසංස වන බව බුදුදහමෙහි සඳහන් ඉතා වැදගත් කරුණකි. මෙවැනි ඉගැන්වීම් තුළින් සමාජයේ පැවති හිංසාකාරී සංකල්ප ඉවත් විය. එමගින් සතුන්ට පවා කරුණාව දක්වන මෛත්‍රී සහගත වාතාවරණයක් සමාජයෙහි නිර්මාණය විය. සමාජ චින්තනයේත්, ඇවතුම් පැවතුම් වලත් බුදුදහම නිසා ඇති වූ ගුණාත්මක වෙනසක් ලෙස මෙම තත්ත්වය හැඳින්විය හැකි ය.

වක්කවත්ති සීහනාද සූත්‍රයේ ඉගැන්වීම් අතර පාලකයෙකුගේ ක්‍රියාකලාපය පිළිබඳ වැදගත් කරුණු රැසක් ඉදිරිපත් විය. පාලකයා සොරුන් මර්දනය කළ යුත්තේ ආයුධවලින් නොවන බව එහි දැක්විය. ආයුධවලින් මර්දනය කළ හැක්කේ සුළු පිරිසක් කෙටි කාලයකට පමණි. ඉතිරි සොරු නැවත සංවිධානය වී සොරකම් යළි පටන් ගනිති. මේ නිසා සොරුන්ගෙන් රට මුදවාගැනීමට නම් ගොවිතැනට කැමති අයට බීජ ආදිය ද, කර්මාන්ත

කරුවන්ට අවශ්‍ය පහසුකම් ද, වෙළෙඳාමට කැමති අයට ප්‍රාග්ධනය ද දිය යුතු බව එහි දැක්වේ. මෙමගින් ඉදිරිපත් කෙරෙන පොදු අදහස වන්නේ සමාජ අවශ්‍යතා හඳුනාගෙන ඒවාට පිළියම් යෙදිය යුතු ය යන්නයි. එමගින් සමාජයෙහි ධනාත්මක වෙනසක් සිදුවන බව ද පෙන්වා දිය හැකි ය.

රජු දෙවියෙකුගේ නියෝජිතයකු නොවන බවත්, මහජන එකඟත්වය නැතහොත් මහා සම්මතයෙන් බිහිවන බවත් වක්කවත්ති සිහනාද සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. එබැවින් පාලකයාගේ වගකීම වන්නේ ජනතාව වෙනුවෙන් සේවය කිරීමයි. ඒ අනුව රට වැසියන්ගේ ද පරිසරයේ ද ආරක්ෂාව සැලසීම, රටේ සාමය පවත්වාගැනීම, සාධාරණ ආර්ථික ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම, පූජ්‍ය - පූජක දෙපක්ෂයේ ආරක්ෂාව සැලසීම හා අවවාදනුශාසනා ලබාගැනීම පාලකයා විසින් සිදුකළ යුතු කරුණු වශයෙන් බුදුදහමේ සඳහන් වේ. දස රාජ ධර්ම, සජ්ඣ අපරිභානිය ධර්ම, දස සක්විති වත් ආදී ධර්මතා අනුගමනය කිරීම පාලකයකු සතු උසස් ගුණාංග වේ.

ඒ තුළින් ජනතාවාදී, ජනහිතකාමී පාලකයෙකු ගොඩනැගේ. පැරණි සමාජය තුළ වූ පීඩාකාරී දේශපාලනය මේ ඉගැන්වීම් නිසා වෙනස් වීමෙන් සමාජය තුළ යහපත් පරිවර්තනයක් සිදු විය.

සමාජ පරිණාමය සමාජය දියුණුව කරා යන ගමනකි. බුදුදහමට අනුව දියුණුව දෙයාකාර වේ.

1. ලෞකික දියුණුව
2. ආධ්‍යාත්මික දියුණුව

ලෞකික දියුණුව බොහෝවිට ආර්ථික දියුණුවත් සමග බැඳී පවතී. ආධ්‍යාත්මික දියුණුවෙන් තොර ලෞකික දියුණුව හබලක් නැති ඔරුවක් මෙන් අයාලේ යයි. බුදුදහම සමාජය වෙනස්වීම තුළින් සුරක්ෂිත වන ආකාරය පිළිබඳ කරුණු දක්වයි. පැරණි සමාජය තුළ කුල හීනයන් හා කාන්තාවන් දැඩි පීඩනයකට ලක්කර තිබිණි. එසේ ම බමුණන් විසින් සමාජයෙන් කොන්කර තිබුණු කාන්තාව ඉදිරියට ගෙන ඒමට බුදුදහම සමත් විය. කාන්තාවන්ට පැවිද්ද ලබාදීම, තනතුරු ලබාදීම පමණක් නොව, පුරුෂයාට

වඩා ඇතැම් තැනක කාන්තාව බුද්ධිමත් හා බහුශ්‍රැතවන බව ද දක්වා ඇත. මෙලෙස සමාජයේ පීඩාවට ලක්වූවන්ට නිදහස ලැබීම නිසා සමාජයේ විශාල වෙනසක් සිදු වූ බව පෙන්වාදිය හැකි ය. මවු පදවිය බුදු පදවියට සමාන කිරීමෙන් කාන්තාවට සමාජයේ ලැබූ තැනත් ඒ අනුව සමාජය වෙනස් වූ ආකාරයත් පැහැදිලි වේ.

මෙලොව පරලොව ජීවිතය යහපත් කරගැනීම සඳහා හේතුවන කරුණු හතරක් ව්‍යග්ගපජ්ජ සූත්‍රයේ සඳහන් වේ.

1.	උට්ඨාන සම්පද	-	උත්සාහයෙන් කටයුතු කිරීම.
2.	ආරක්ඛ සම්පද	-	තම ධන ධාන්‍ය ආරක්ෂා කර ගැනීම මෙන් ම තමා වැරදි වර්ෂා වලින් වැළකී සිටීම.
3.	කල්‍යාණ මිත්තතා	-	උසස් ගුණ දහම් ඇති හොඳ මිතුරන් ඇසුරු කිරීම.
4.	සමජීවිකතා	-	සරල සැඟලේලු අවිහිංසාවාදී ජීවිතයක් ගත කිරීම.

තම ජීවිතයට මේ කරුණු හතර සම්බන්ධ කරගැනීමෙන් අනවශ්‍ය ඇලීම, බැඳීම හා ගැටීම ද නැති දෙලොව ම උසස් කරගත හැකි ජීවිතයක් ලබාගත හැකි ය. මෙවැනි ලක්ෂණ ඇති සමාජය ගුණාත්මක බවින් පිරිපුන් සමාජයක් බවට පත් වේ.

සිඟාලෝවාද සූත්‍රයේ සදිසා නමස්කාරය පිළිබඳ කරුණු ක්‍රියාත්මක කිරීම විශාල සමාජ වෙනසකට හේතු වේ. යුතුකම් ඉටුකර අයිතිවාසිකම් දිනාගන්නා සමාජයක් ඇති කිරීමට ඒ තුළින් මග පෑදෙයි. මහා මංගල සූත්‍රයේ මංගල කරුණු, පරාභව සූත්‍රයේ දැක්වෙන පිරිහීමට හේතුවන කරුණු, සතර සංග්‍රහ වස්තු ආදී දේශනා මගින් ද උත්තතිකාමී සමාජ පරිණාමයක් සිදු වේ.

ක්‍රියාකාරකම් 2.4.1

1. සමාජ පරිණාමය සම්බන්ධ ඉගැන්වීම් ඇතුළත් සූත්‍ර දෙකක් නම් කරන්න.
2. සොරැන් මර්දනය කිරීම සඳහා අනුගමනය කළ යුතු යැයි බුදුදහමේ දැක්වෙන ක්‍රියාමාර්ග ඔබ උගත් කරුණු ඇසුරින් පැහැදිලි කරන්න.
3. පන්සිල් රැකීමෙන් සමාජයෙහි යහපත් වෙනසක් ඇති කරගත හැකි ආකාරය දක්වන්න.
4. සාම්ප්‍රදායික කුල භේදයට එරෙහිව දක්වා ඇති බෞද්ධ ඉගැන්වීම් පැහැදිලි කරන්න.